

ירושלים בשירה העברית

שובתה. לא כל אדם, כביכול, ראוי לישב בעיר הקודש. הוד שבצבות יש בה זהוד שבטהרה. כל משורר ומשורר במרוצת הדור רות גילה בה אור מיוחד וצליל מיוחד, ואף על פי כן טרם השלימו את כל מסכת גודלתה. אפילו לא־יהודים מרגישים במעמסת הדורות שכביכול רובצת על כל תושב בה. סיר רונאלד סטורס, שלא היה מאנהיישראל ואשר שימש כמושלה של ירושלים לאחר הכיבוש הבריטי, כותב בספרו האוטוביוגרפי, שכל המכהן באיוו משרה שהיא בירושלים שוב אינו יכול לעלות בדרגה בשום מקום אחר בעולם...

והנה, הטיל על עצמו מר בן־ברוך, בבחירת רות סגנונו וברגשנות הנפשית העמוקה, לחבר את חוליות השירה הירושלמית למחרות מופלאה אחת. דומה כאילו שקד על חיבור אנציקלופדיה ירושלמית ומיין את כל סגולותיה לפי ערכיהן. מבחינה זו לא רק תרומה חשובה היא לספרות העברית, אלא שיש לראותה אף ככריסטומטיה שיש להכניסה לבית הספר העברי בכל אתר ואתר. בצדק מציין המחבר: — "שירת ירושלים, אם תהיה נלמדת כראוי בבתי הספר, אין לך מכשיר חנוכי טוב הימנה להשפעה על עיצוב נשמתו של הנוער שלנו".

שלשה עמודי־יסוד הציב מר בן־ברוך בהיכל השירה העברית החדשה. הראשונה היא זו שנכתבה בתקופת ההשכלה. משוררי תקופה זו עדיין נראים הם כתלושים מן ההוי הרוטט של ירושלים. כותבים הם את שיריהם, כביכול, בחלל הריק. מיכה יוסף לבגזון, אברהם מאפו, יל"ג וכיוצא בהם שואבים את השראתם בעיקר מן התנ"ך ודרכם המליצית נראית איפוא מלאכותית במקצת. העמוד השני הוא שירת שיבת ציון על הערבה לירושלים, לבוא בשעריה ולחונן את עפרה; והעמוד השלישי הוא פרי־יצירה בתקופת הקוממיות הלאומית. אין לך אספקלריה נאמנה יותר לרוח העם

מונה לפני ספרו של שלום בן־ברוך (שוארץ) — "ירושלים בשירתנו החדשה" (מתקופת ההשכלה ועד ימינו), שיצא לאור זה מקרוב בהוצאת ראובן מס. מר בן־ברוך הוא איש־ירושלים, סופר ועיתונאי מחונן בכשרונות מרובים, ואשר נתפרסם בספריו על אוסישקין, הרצל, גורדאו וז'בוטינסקי. עמל רב השקיע מר בן־ברוך בספרו החדש ויותר מעמל השקיע בו אהבה, אהבה בלי־מצרים לירושלים. בהקדמתו כותב המחבר, כי הספר הוא "נסיון ראשון לסקור את יצירות השירה העברית החדשה מבחינה אחת רגישה ביותר, יקרה ביותר: מבחינת ירושלים. השירה היא גילוי נשמתו של עם, וירושלים היא נקודת־המוקד בנשמת עמנו ובתולדותינו".

ועתה צא וחשוב איזו מסכת רחבת־יריעות ורבת־גוונים מעלה מר בן־ברוך! הוא מצטט מיצירותיהם של 250 משוררים שכתבו למעלה מאלף שירים המנשאים את בירת־הנצח של עם ישראל. סימפוזיה מופלאה זו הנרקמת משלל צלילים והדים מזכירה לי אותו כלי־נגינה מופלא שמסופר עליו במסכת ערכין (י, ע"ב): — "מגריפה היתה במקדש, עשרה נקבים היו בה... כל אחד מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוצאה אלף מיני זמר". משוררי ישראל מכל הדורות, החל מימי קדם (בתנ"ך נזכרת ירושלים בשמות ובכ"י נויים שונים 656 פעמים) ועד ימינו אלה לא חדלו מלקשור כתר־ההילה לעיר דוד, שהוד־מיסתורין וקדושה חופף עליה. דומה שלא היה לשירה העברית נושא פיוטי יותר מאשר — ירושלים. כמה הפכו בה והפכו אמני־העם העברים (ואף הלא־יהודים) בנסיון להתחקות על סוד הקסם שבה, ועדיין לא ירדו לסופו. כל מי שלא ישב בעיר זו לא יבין את כוחה להרתית כל גפש. מכיר אני בניאדם שנתוודו לפני: אין בהם כוח לגור בעיר דוד בקביעות; משרה היא עליהם מורא של קדושה; כבוד־סכר היא, שלא כתל־אביב הקלילה במי

נימת-היגון על יסודות-הנכריות בה כחוט השני בשירת משוררים רבים. פעמוני הכב סיות הנוצרות בירושלים צורמות את אונן של העברי וחרמשיהמסגד מסגורים את עיניו, כאשר ביטא משה בן-מנחם בשתי שורות קצרות:

ירושלים כל זר בך — טיסוס
וכל יהודי — משיח.

צא וראה עד כמה גדול כוחה של עיר הקודש לשעבד אליה בעבותות-אהבה כל נפש פייטן רוטטת. וכה דברי יהודה קרני:

קחוני עם האבן הירושלמית ושימוני
בכתלים
וטוחו עלי סיח —
ומחומת הקיר ירננו עצמותי הכלים
לקראת המשיח.

פרק מיוחד הקדיש מר בן-ברוך למשוררים העברים בארה"ב, כגון א. ש. שחארץ, אפרים ליסיצקי, ישראל אפרת, הלל בבלי, אהרן צייטלין, ראובן אבינועם (גרוסמן) ואחרים. לא כל אדם זוכה לספל במסכת-הוד כשירת ירושלים; אשרי בן שלום בן-ברוך שעסק בה באהבה, חיבבה על הקורא ורקמה בידאמן עדין-נפש.

י. ג.

ולמאחייו מאשר שירתו, וכך, עם שהולך מר בן-ברוך ומונה את המשוררים שהקדישו מיצירתם לירושלים ומצטט מדבריהם, נדמה שהוא מקים בידאמן את היכל הקודש שלו, בניין עצום ורב המבהיק בשלל צבעי הקשת. סוקר הוא את עבודתם של אורי צבי גריני-ברג, שלו יאה הכינוי הנעלה „משורר ירו-שלים“. יצירתו של אצ"ג דבוקה כל-כולה בעיר-דוד. בה הוא רואה את חזות הכל, וכדברי המחבר „כולן גובעות ממעיין אחד — מהערצת עיר המלוכה והקדושה במידה שאין למעלה הימנה, וביקוד נפשי, שלא ידענהו מאו שירת ר' יהודה הלוי“. כן מסביר המחבר בהרחבה את יצירתו של יהודה קרני ואביג' דור המאירי ושרוניחובסקי ועקב כהן, שניאור ופיכמן ושמעוני ואחרים. פרק שלם הוא מקדיש לת. ג. ביאליק להסביר מדוע כה דל חלקו ב„תורמת ירושלים“. המשורר הלאומי שלנו היה משוקע יתר על המידה בנוף האוקראיני עד כי אפשר שלא מצא עיון בנפשו לשיר את שירת ירושלים שקנתה שביתה בלבו רק מתוך ספרי-הקודש בימי נעוריו וביקוריו המזומנים בימי שבתו בארץ ישראל.

ירושלים כל-כולה קודש היא לצאצאי מלכי ישראל ונביאיו. אף שזרים עשו כמיטב יכול-תם לקנות בה שביתת-קבע. לפיכך עוברת

תקון טעות

במאמר „בן-יהודה והמבטא הספרדי“ ב„בצרון“ חוברת תשרי-תש"ח, בעמוד 15, שורה 8 מלמטה, נשמטו שורות אחדות. יש לקרוא: „אחרי פרסום הדין וחשבון בהתורן יצא המדקדק המנוח ר' פינחס מורדל להשיג על הנתותיו של בן-יהודה, כפי שנמסרו עלי-ידי פרנקל ואשר שארפשטיין ציטט בזכרונותיו, במאמר „על המבטא העברי“ (התורן) שנה ד', גליון י"ג; י"א סיון תרע"ז), ובן-יהודה השיב על דבריו במאמר „ברור דברים“ (התורן) של אותה שנה, גליון י"ד, י"ח סיון תרע"ז), ובראשית תשובתו וכו'. באותו עמוד, שורה 3 מלמטה, במקום המסדר, צריך להיות: המסדרה. עבוד 20, בשורה האחרונה של המאמר, במקום פה, צריך להיות: יפה.

א. ר. מ.

